



De Haagse portretschilder Harmanus Serin

De achttiende eeuw heeft veel portretschilders voortgebracht, van wie we tot nu toe eigenlijk heel weinig weten. Aan Cornelis Troost, de bekendste kunstenaar, is door Niemeijer een monografie gewijd. Tibout Regters wordt op dit moment geëerd met een tentoonstelling in Rijksmuseum Twenthe in Enschede, maar de meesten moeten het doen met een vermelding in de lexica of een enkel artikel. Op veilingen en in veel particuliere collecties zien we echter regelmatig werk van deze kleinere kunstenaars.

Jim van der Meer Mohr

H. Serin (ca. 1677-na 1755),
Portret van een jonge student,
gesigneerd. Olieverf op doek,
66,3x51,4 cm (particuliere
collectie, Spanje).

H. Serin (ca. 1677-na 1755),
Portret van een jongeman.
Olieverf op doek, 66,3x51,4 cm
(particuliere collectie, Spanje).



ZO'N ONBEKENDERE PORTRETSCHILDER is de van oorsprong Gentenaar Harmanus Serin. Dat zijn werk echter wel degelijk kwaliteit heeft, moge blijken uit de portretten van twee jongemannen die in 2004 bij Christie's Londen werden geveild en zich nu in een particuliere collectie in Spanje bevinden.

Het lijken twee broers; wie het zijn weten we helaas niet. De man met de blauwe rok studeert kennelijk rechten, aangezien zijn linkerhand op het 'CORPUS IURIS' rust. De duidelijk jongere broer zit wellicht nog op het gymnasium.

Veel is er niet bekend over Harmanus Serin. Volgens de contemporaine biograaf Johan van Gool is hij in 1678 in Gent geboren als zoon van de kunstschilder Serin, die vermoedelijk als voornaam Jan of Joseph had¹. Van Gool noemt onze Serin echter abusievelijk ook Jan. Voordat Serin naar Den Haag trekt, woonde hij achtereenvolgens in Gent en Antwerpen. Volgens Van Gool heeft Serin het vak van zijn vader geleerd. Van Gool nam hem dan ook op in zijn boek omdat Serin, zoals hij schrijft: "daer tot heden zijn dagelyks broot meê wint [...] om deze weldaet alleen, op ons Schildertoneel een byzondere plaets verdient." In Den Haag leerde hij de uit Deventer afkomstige Anna Margaretha Pauw kennen, met wie hij op 2 mei 1706 in de Hoogduitse Kerk trouwt². Op het fiche in het Haags Gemeentearchief staat als naam Harmanus Joseph Serin; wellicht is dit een schrijffout en had er Josephzn. moeten staan. Harmanus en Anna krijgen acht kinderen, die allen rooms katholiek worden gedoopt, en waarvan slechts vier nog in leven zijn als Anna Pauw al in 1725 overlijdt. Op 31 januari van dat jaar wordt haar overlijden pro-deo aangegeven³. In de boedelbeschrijving die daarna wordt opgemaakt, staat Serin vermeld als 'portretschilder'. In de boedel bevinden zich op dat moment "dertien schilderijen, portrette als andere, by den voorgemelte Sr. Harmanus Serin selver geschildert⁴."

Op 6 juli 1718 heeft Serin zijn 'meestergelt' van 18 gulden betaald aan de Haagse Schilders Confrerie Pictura⁵. Pas op 25 augustus 1719 legt hij de eed van burger van Den Haag af⁶. Wanneer Serin is overleden is (nog) niet bekend. In ieder geval na 1755, want tot dat moment zijn gedateerde portretten van hem bekend. Serin was een productieve schilder, die om met Van Gool te spreken "zijnen Vader op dat glibberig kunstspoor yverig [heeft] nagewandelt, en een oneindig getal Portretten in den Haeg en elders [heeft] geschildert: onder welke zelfs veel Luiden van rang, die met een klein preisje, dat wel staet, te vreden zyn [...] ." Dat het een 'klein preisje' was, weten we concreet uit de bovengenoemde boedelbeschrijving, waarin staat dat hij van de heer Capitain nog 16 gulden en van de heer Ouderogge 20 gulden tegoed had voor het maken



H.Serin (ca. 1677-na 1755), portret van mogelijk Hendrik van Laer, gesigneerd en gedateerd 1712. Olieverf op doek, 110x87 cm (particuliere collectie, Nederland).

van hun portret. Tot op hoge leeftijd moest Serin volgens Van Gool doorwerken, want hij stelt dat hij "schoon al 70 jaren out, noch genootzaekt is te oeffenen als hij werk heeft." Iets wat, zegt van Gool tot slot, "wij hem tot steunsel van zyn Huisgezin toewenschen, zo lang hy 't nodig hebben zal."

Een aantal portretten van Serin wordt in openbare collecties bewaard, onder andere in het Rijksmuseum, het Westfries Museum in Hoorn, Het Prinsenhof in Delft en bij het Instituut Collectie Nederland (ICN) te Rijswijk. Het merendeel van de circa 165 tot nu toe bekende portretten is in particulier bezit.

Lijzige vingers

Serin is in zijn opzet vrij stereotiep. Veelal zien we de geportretteerde staan, zoals onze jongelingen, met een doorkijkje naar een tuin. Deze manier van portretteren wordt door meerdere kunstenaars gehanteerd. Bij Nicolaas Verkolje zien we dit bijvoorbeeld ook vaker.

Ook plaatst Serin zijn voorgestelde persoon nog al eens in zijn studeerkamer, waarbij hij de kasten voorziet van titels die een relatie hebben met de functie van de geportretteerde. Afwisselend portretteert hij zittende en staande (half)figuren, terwijl een enkeling ten voeten uit is weergegeven. De formaten variëren van middel tot groot, en zijn dan weer rechthoekig, dan weer ovaal. Het materiaalgebruik is zowel linnen als paneel. Karakteristiek voor zijn portretten zijn de vaak wat lijzige vingers van de voorgestelde personen.

Reizend portrettist

In Den Haag portretteert Serin vooral de hogere ambtenaren en vanuit die stad is hij als reizend portrettist werkzaam voor de Delftse, Rotter-



**H. Serin (ca. 1677-na 1755),
Portret van Meijnardt Merens
(1685-1757), gesigneerd en gedateerd 1724. Olieverf op doek, 89x70,5 cm (Westfries Museum, Hoorn, in bruikleen van Instituut Collectie Nederland).**

**H. Serin (ca. 1677-na 1755),
Portret van Mr. Adriaan van
Bleijswijk (1709-1779), gesigneerd
en gedateerd (op achterzijde) 1750.
Olieverf op paneel, 88,3x69,8 cm
(collectie Westfries Museum, Hoorn,
legaat E. van Bleijswijk Ris).**

damse, Gelderse en zelfs Zeeuwse elite. In de achttiende eeuw zie je wel vaker dat schilders door het land trokken om zo hun klanten te bedienen. Ook buitenlandse kunstenaars kwamen naar Nederland om nieuwe opdrachtgevers te vinden. Bekende rondreizende schilders zijn de Duitser Johan Friedrich August Tischbein (1750-1812) en de Zwitser Benjamin Bolomey (1739-1819).

Het vroegst gedateerde portret is uit 1712 en stelt mogelijk Hendrik van Laer voor. Het stuk is in particulier bezit. Op dit grote schilderij is de jonge Van Laer staand weergegeven in een harnas met een cape over zijn schouder, met links een doorkijkje naar een landschap.

In het Gelderse heeft hij later in de jaren dertig ook leden van het geslacht Van Heeckeren geportretteerd. Deze schilderijen hangen nu onder andere in Kasteel De Cannenburgh.

Meijnard Merens

Bij bestudering van het werk valt op dat Serin telkens een aantal families in een stad bediende. Zo bevinden zich in de rijke collectie van het Westfries Museum in Hoorn vier portretten van zijn hand van Meijnard Merens op jonge en oudere leeftijd en diens eerste en tweede vrouw. Meijnard Merens (1685-1757) is als zoon uit een regentengeslacht in Hoorn geboren en ook daar begraven, maar heeft zijn hele leven in Den Haag gewoond en gewerkt. Hij bekleedde hoge ambten zoals ontvanger-generaal van het recht van paspoorten. Hij leidde een chique leven en woonde onder andere aan het statige Voorhout⁷. Hij hield er een grote huishouding op na, had

zes knechts en meiden en wel vier paarden op stal. Ook huwde hij op stand. Zijn eerste vrouw was de Delftse Anna Elisabeth Boogaert (1688-1725). Zij was de dochter van Mr. Nicoales Bogaert, heer van Bloys, die lid was van de Delftse vroedschap en in die stad burgemeester en schepen is geweest. Na haar overlijden is Merens getrouwd met de in Den Haag geboren Maria de Veer (1681-1759). Zij was op haar beurt weer de dochter van Mr. Johan de Veer, heer in Callantsoog en secretaris van de Generaliteits-Rekenkamer. Maria de Veer wordt door Serin zeer toepasselijk in Westfries kostuum afgebeeld, staand met een doorkijkje naar een imaginair park. Merens zelf is ook staand weergegeven, eveneens met een doorkijkje.

Adriaan van Bleijswijk

Ook heeft het Westfries Museum een paar portretten van de Enkhuizense burgemeester Mr. Adriaan van Bleijswijk en diens echtgenote Petronella Sibregta Codde van der Burgh. Hoe de contacten precies gelegd zijn tussen Serin en Van Bleijswijk weten we niet. Wel is bekend dat hij ook een verre Delftse neef van Van Bleijswijk heeft geportretteerd, maar het is ook goed mogelijk dat onze Van Bleijswijk het portret van Merens kende en zo met Serin in contact is gekomen.

Deze Adriaan van Bleijswijk is op 30 december 1709 in Den Haag geboren waar hij op 1 januari 1710 is gedoopt in de Grote of St. Jacobskerk⁸. De Van Bleijswijks komen oorspronkelijk uit Delft, waar ze vooraanstaande posities hebben bekleed. Vader Hugo echter is in Den Haag



H.Serin (ca. 1677-na 1755),
*Portret van Petronella Sibregta
Codde van der Burgh*, gesigineerd
en gedateerd 1750. Olieverf op
paneel, 88,3x69,8 cm (collectie
Westfries Museum, Hoorn,
legaat E. van Bleiswijk-Ris).


H.Serin (ca. 1677-na 1755),
Portret van Jan Harmen Lohman,
gesigineerd en gedateerd 1755.
Olieverf op doek, 72,5x59 cm
(Instituut Collectie Nederland,
Rijswijk, foto ICN).

geboren en behoorde daar als Secretaris van de Rekenkamer tot de notabelen. Het gezin woonde omstreeks 1728 in de Zuidwagenstraatbuurt van Den Haag, de buurt tussen Dunne Bierkade en Paviljoensgracht. Hugo van Bleiswijk had daar een "eigenhuijs [en] vier dienstbooden"⁹. Adriaan van Bleiswijk is op 18 augustus 1737 met Petronella Sibregta Codde van der Burgh getrouwd. Zij is in Enkhuizen geboren en op 16 februari 1718 gedoopt en aldaar overleden op 17 december 1745.

Tot driemaal toe werd Adriaan van Bleiswijk tot burgemeester verkozen. In 1748 werd hij bovendien Bewindhebber van de Kamer van Enkhuizen van de Oost-Indische Compagnie¹⁰. In 1750 laat hij zich duidelijk als bewindhebber portretteren door Serin.

Wij zien hem staand voor een opengeslagen gordijn. Door het raam is een uitvarende tweemas-ter met de Nederlandse vlag te zien. Om zijn status kracht bij te zetten is zijn familiewapen linksboven afgebeeld. Zijn vrouw heeft Serin zittend in een vertrek weergegeven, met een hondje op haar schoot. Dergelijke damesportretten met een hondje zien we bij Serin wel vaker.

Jan Harmen Lohman

Het schilderij van de Groningse arts Jan Harmen Lohman uit 1755 tenslotte, is een van de laatste gedateerde portretten van Serin. Deze Groninger is in 1754 in de Haagse Kloosterkerk met Anna Kornelia van Neck getrouwd. Of Serin hem een jaar later tijdens een bezoek aan Den Haag heeft geportretteerd of daartoe naar Groningen is afgereisd, weten wij niet. 

Drs. Jim van der Meer Mohr is kunsthistoricus en werkzaam als freelance Fine Art Consultant. Momenteel bereidt hij een monografie voor van H.Serin.

Noten

- 1 Johan van Gool, *De Nieuwe Schouburg der Nederlandsche Kunstschilders en schilderessen*; Den Haag 1750, Eerste Deel, p. 423-426. Thieme-Becker, *Künstler Lexicon*, ed. XXX, p.513, zet het geboortejaar op 1677 of 1678.
- 2 Haags Gemeentearchief (HGA), inv.nr. 125v.
- 3 HGA, dtb-register, p. 120 v.
- 4 HGA, akte nr. 1740, p. 742.
- 5 Fr.D.O. Obreen, *Archief voor Nederlandse kunst-geschiedenis*, deel 5, p. 142.
- 6 HGA, bronnr. 350, 1056 F 17v. Het Haags burgerschap was geen 'must'. Zo kon hij dus rustig eerder trouwen. Het was echter wel een voorwaarde voor bijvoorbeeld het opzetten van een onderneming. Wellicht had Serin de officiële inschrijving in dat jaar nodig om in schilderijen te kunnen handelen, hoewel hier geen aanwijzingen voor zijn gevonden.
- 7 A.Merens, *De geschiedenis van een Westfriesse regentenfamilie. Het geslacht Merens*. (Den Haag, 1957), p.161-164.
- 8 Zie voor zijn leven: D. Brouwer, *Aantekeningen uit Enkhuizens verleden*, CXIV, *Van Bleiswijk*; in: *Enkhuizer Courant*, (jaar onbekend). Overdruk in Westfries Archief te Hoorn. Doopnotitie: HGA, nr.10 p. 7v. De naam Van Bleiswijk wordt door Brouwer 'Van Bleiswijk' geschreven; in de archieven en de meeste publicaties wordt deze echter met een 'ij' geschreven. Deze spelling wordt door mij aangehouden.
- 9 HGA, *Buurtboek* BU 183.
- 10 H.Bonke, K.Bossaers, *Heren Investeren. De bewindhebbers van de West-Friese Kamers van de VOC*; (Haarlem/Hoorn/Enkhuizen, z.j.), p 134.